

Da li je Isus razapet u srijedu, četvrtak ili petak?

Ono što slijedi je hronologija događaja oko raspeća i uskrsenja Isusa Hrista, prezentovana na zadovoljavajući i logičan način u naporu da se riješi ovo pitanje.

Počecemo sa dobi dana kad Biblija kaže da je Isus umro na krstu.

Matej 27:46: „Oko devet sati povika Isus veoma glasno: ‘Eli, Eli, lema sabaktani?’ (‘Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?’)“

Matej 27:50: „A Isus opet iz sveg glasa povika i ispusti duh.“

Marko 15:34: „U deveti sat Isus je povikao na sav glas: ‘lema sabaktani?’, što znači: ‘Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?’“

Marko 15:37: „Isus je zavapio iz sveg glasa i izdahnuo.“

Sveto Pismo nam kazuje da je Mesija umro oko 9-og sata dana (9 sati od izlaska sunca). Deveti sat bi odgovarao oko 15 sati posle podne, i On je položen u grob prije zalaska sunca. Imajte na umu da je razlog zašto su bili u žurbi da sahrane Isusa bio sledeći dan sedmice, Subota, koja je počinjala o zalasku sunca...

Luka 23:54: „A bio je dan pripreme i bližilo se večer, početak Subote.“

Biblijski dani počinjali su i završavali po zalasku sunca, kao što se to jasno vidi iz Svetog Pisma, počevši od Stvaranja (Postanje 1:5). Ova praksa kod Jevreja prisutna je i danas.

Levitska 23:32: „Od večeri do večeri držite svoj Šabat.“

Činjenica br. 1: Isus je umro u 15h i sahranjen je na dan pripreme (dan koji prethodi Suboti) prije zalaska sunca, kada je počinjala Subota.

Sada da vidimo o kojem subotnom danu je riječ, prvom danu Beskvasnih hljebova ili sedmom danu (Suboti)?

Luka 23:52: „Otišao je kod Pilata i zatražio Isusovo tijelo.“

Luka 23:53: „Skinuo ga je, umotao u fino platno i položio u grob isklesan u stijeni, u koji još niko nije bio položen.“

Luka 23:54: „A bio je dan pripreme i bližilo se večer, početak Subote.“

Luka 23:55: „Žene koje su došle s njim iz Galileje pratile su to i vidjele grob i kako je položeno njegovo tijelo.“

Luka 23:56: „Zatim su se vratile da pripreme mirisna ulja i druge mirise. **A u Subotu su mirovale, prema propisu.**“

Luka 24:1: „A na prvi od šabata, vrlo rano, otišle su na grob, i neke druge [žene] sa njima, noseći mirise koje su pripremile.“

Marko 16:1: „Kad je prošla Subota, Marija Magdalena i Marija, Jakovljeva majka, i Saloma kupile su mirise da bi otišle i namazale Isusovo tijelo.“

Marko 16:2: „I u samu zoru prvog od šabata, na izlasku sunca, došle su do groba.“

Ove žene su vidjele grobnicu i tijelo Isusovo na dan pripreme (petak predveče prije zalaska sunca) i zatim se odmarale prema Četvrtom uputu, na subotni dan. Kad je Subota prošla, žene su se vratile na grob u zoru o izlasku sunca, a taj dan bio je „prvi od šabata“ ili prvi dan sedmice (nedjelja). Izraz „prvi od šabata“ odnosi se na početak sedmica zvanih šabati do Pedesetnice. To je ujedno bio praznik Prvih snopova ili prvina (vidi: 3. Mojsijeva 23:15,16). Jasno je, dakle, da je Isus bio razapet u petak popodne, na dan pripreme za sedmičnu Subotu.

	Dan pripreme 6-i dan (Izl. 16:5)	Subota 7-i dan	Prvi od šabata 1. dan sedmice
Matej	26:20 - 27:61	27:62 - 27:66	28:1 - 28:15
Marko	14:17 - 15:47	16:1	16:1 - 16:13
Luka	22:14 - 23:56	23:56	24:1 - 24:53
Jovan	13:1 - 19:42	-	20:1 - 20:23

Petak kao dan pripreme (paraskeve) pominje se u Mat. 27:62, Mar. 15:42, Luk. 23:54, Jov. 19:14, 19:31 i 19:42. Važno je napomenuti da je u Bibliji samo šesti dan naveden kao „dan pripreme“ (2. Mojs. 16:5) za sedmi dan – Subotu, ali ne i za dan koji prethodi godišnjem prazničnom šabatu. Taj termin se *uvijek* odnosi na dan koji mi zovemo petak, kako u biblijskoj tako i vanbiblijskoj upotrebi:

„Cezar Avgust, prvosveštenik i narodni tribun, odredili su ovako: Pošto se jevrejska nacija našla zahvalna rimskom narodu, ne samo ovaj put, već takođe i u prošlosti, a najviše Hirkanus prvosveštenik, pod mojim ocem Cezarom imperatorom, činilo se dobro meni i mojim savjetnicima, prema sudu i zakletvi narodu Rima, da Jevreji imaju slobodu koju će koristiti po svojim običajima, prema zakonu svojih praotaca, kao što su i praktikovali pod Hirkanusom prvosveštenikom Svemogućeg Boga; i da se njihov posvećeni novac ne dira, već da se šalje u Jerusolim, i da se to povjeri na staranje primaoca u Jerusolimu; i da nijesu u obavezi da izlaze pred nekog sudiju na subotni dan, niti na dan pripreme za njega, posle devetog sata.“ (Josif Flavije, Jevrejske starine, knjiga XVI, poglavlje VI, 2)

Takođe zapazite da je u 3. Mojsijevoj 23. glava napravljena ova važna razlika između sedmog dana Subote i prvog dana beskvasnih hljebova: *nikakav posao* nije se smio obavljati u sedmičnu Subotu (stih 3), a nijedan *ropski* (teški) posao 15. aviva / nisana (stih 7). Ropski poslovi su se obavljali za poslodavca ili okupatora radi izdržavanja ili za platu.

Levitska 23:1-3: „Gospod je još rekao Mojsiju: Kaži Izraelovim sinovima: *Gospodnji praznici* koje ćete oglašavati u određeno doba godine sveti su zborovi. Ovo su moji praznici: Šest dana neka se radi, a sedmi dan je Subota, *dan potpunog odmora*, sveti sabor. Ne radite nikakav posao. To je Subota posvećena Gospodu u svim mjestima gdje živite.“

Levitska 23:6,7: „Petnaestog dana tog mjeseca Praznik je beskvasnih hljebova u čast Gospodu. Sedam dana jedite beskvasne hljebove. Prvog dana neka vam bude sveti zbor. Ne radite nikakav težak posao.“

Dakle, ne-ropski poslovi nijesu bili dozvoljeni na sedmi dan, ali su bili dopušteni 15. aviva ili nisana. Po svojoj prilici sahrana se mogla obaviti nakon zalaska sunca ako bi se desila samo na 15. nisan, ali ne i u sedmi dan Subotu. Stoga je zabrana obavljanja bilo kakvog posla na sedmi dan bila razlog za sahranu prije zalaska sunca, jer tada je počinjao sedmi dan Subota (koji se poklapao sa 15. nisanom te godine, čineći tako Veliku Subotu).

Činjenica br. 2: Sedmi dan Subota bio je dan posle raspeća, a to znamo jer su žene počinule tog dana prema propisu Četvrtog Božjeg uputa iz Dekaloga. Prema tome, raspeće se desilo u petak.

Sada da vidimo kakvu logiku koriste neki ljudi koji zagovaraju srijedu kao dan raspeća: Nemamo tri dana i tri noći (Mat. 12:40) od petka do uskrsnje nedjelje. Noć sa petka na subotu i sa subote na nedjelju su dvije noći, a subota je samo jedan dan. Tako dobijamo samo jedan dan i dvije noći i ostaje da se pitamo šta je sa preostalim dva dana i jednom noći. U tom slučaju petak ne može biti vjerovatan dan kad je Isus umro.

Ovo je rezultat pokušaja bukvalnog zapadnjačkog razmišljanja i primjene na tekst, što implicira da treba biti punih 72 časa između raspeća i uskrsenja. Ali to nije namjera tekstova u Mateju koji se bave ovim predmetom. Za dokaz pogledaćemo šta jevanđelja i druge knjige kažu o tome.

Matej 16:21: „Otada Isus počeo učenicima da objašnjava da mora ići u Jerusolim i *da će mnogo postradati od starješina, prvosveštenika i učitelja zakona, da će biti ubijen, i da će trećeg dana uskrsnuti*.“

Matej 17:22,23: „Sin čovečiji *će biti predat ljudima u ruke, i oni će ga ubiti, ali on će trećeg dana uskrsnuti*.“

Matej 20:18,19: „Sin čovečiji *će biti predat prvosveštenicima i učiteljima zakona, i oni će ga osuditi na smrt. Onda će ga predati neznabošcima da mu se rugaju, bičuju ga i raspnu, a on će trećeg dana uskrsnuti*.“

Marko 9:31: „Sin čovečiji *biće predat u ruke ljudima. Oni će ga ubiti, ali iako će biti ubijen, uskrsnuće posle tri dana*.“

Marko 10:33,34: „Sin čovečiji *biće predat svešteničkim glavarima i književnicima, i oni će ga osuditi na smrt i predaće ga neznabošcima, i rugaće mu se i pljuvaće ga i bičevaće ga i ubiće ga, a on će posle tri dana uskrsnuti*.“

Luka 9:22: „Sin čovečiji *mora mnogo da pretrpi i da bude odbačen od starješina, svešteničkih glavara*

i književnika, da bude ubijen i da treći dan uskrsne.“

Luka 18:31-33: „I ispunice se sve što su proroci napisali za Sina čovečijeg. Predaće ga neznabošcima, rugaće mu se, zlostavljaće ga i pljuvaće ga. Izbičevaće ga i zatim ubiti, a treći dan će uskrsnuti.“

Jovan 2:19: „Isus im je odgovorio: ‘Srušite ovaj hram i ja ću ga za tri dana podići.’“

Djela 10:38-40: „Naime, o Isusu iz Nazareta, kako ga je Bog pomazao Svetim Duhom i silom, a on je prolazio zemljom čineći dobro i liječeći sve koje je Đavo tlačio, jer je Bog bio s njim. Mi smo svjedoci svega što je činio u zemlji Judejaca i u Jerusalimu. Njega su ubili objesivši ga na drvo. A Bog ga je treći dan uskrsnuo i dao mu da se pokaže ljudima.“

1. Korinćanima 15:3,4: „A među najvažnijim poukama koje sam primio i vama predao jeste ovo: Hristos je umro za naše grijehе, kao što piše u Pismima; bio je sahranjen i uskrsnuo je treći dan, kao što piše u Pismima.“

Činjenica br. 3: Isus je uskrsnuo TREĆEG DANA, računajući od početka Njegovog stradanja i smrti, baš kao što je najavio. U svakom navodu koji smo čitali povezuje se Njegovo predavanje u ruke jevrejskim starješinama, neznabošcima (Rimljanima), mučenje i smrt kao VEZANI SLIJED DOGAĐAJA.

Napomena: Ako uzmemo u obzir samo gore citirana proročanstva, onda bi se lako moglo tvrditi da izraz „trećeg dana“ ne označava doslovni period od 72 časa, računajući samo period koji je Isus proveo u grobu, jer bi se u tom slučaju moralo reći „četvrtog dana“. Ali proročanstvo zapisano u Mateju 12:39,40 ne dozvoljava nam nikakve proizvoljne konstrukcije:

„A On odgovarajući reče im: Rod zli i preljubotvorni traži znak; i neće mu se dati znak osim znaka Jone proroka. Jer kao što je Jona bio u trbuhu kitovom tri dana i tri noći: tako će biti i Sin čovječiji u srcu zemlje [kardia na grčkom] tri dana i tri noći.“

Veoma je važno zapaziti jedinstvenu frazu „u srcu zemlje“. Isus nije rekao „u grobu“ niti je upotrijebio bilo koji sinonim za grob. „Srce zemlje“ se očito odnosi na neki širi pojam od boravka u grobu. Srž zemlje je metafora za grešno stanje i njegove posledice. Pogledajmo još jedan tekst:

„I počevši od Mojsija i od svih proroka kazivaše im (Isus) šta je za Njega u svemu pismu... I reče im: Ovo su riječi koje sam vam govorio još dok sam bio s vama, da sve treba da se svrši šta je za mene napisano u zakonu Mojsijevom i u prorocima i u psalmima. Tada im otvori um da razumiju pismo. I reče im: Tako je pisano, i tako je trebalo da Hristos postrada i da ustane iz mrtvih treći dan. I da se propovijeda pokajanje u ime Njegovo i oproštenje grijehа po svim narodima počevši od Jerusalima.“ (Luka 24:27, 44-47)

U Mateju 26. poglavlje, od 30-og retka nadalje, možemo pratiti doslovno ispunjenje svega što je Isus najavljivao. Dakle tri dana i tri noći, znak Jone proroka, počinju od Getsimanije, kada se na Mesiju počelo svaljivati breme grijehа cijelog čovječanstva i kada je predat da postrada. Te večeri (u četvrtak naveče po današnjem računanju vremena), On je jeo pashalnu večeru sa svojim učenicima, objavio svog izdajnika i ispunjenje proročanstva iz Zaharije 13:7 o udaranju Pastira kojom prilikom će se ovce razbježati. Božji pravedni gnjev prema grijehu trebao je pasti na Pastira. On to zna i moli Boga Oca ako je moguće da Ga mimoiđe ta „čaša“. Časovi najstrašnije duhovne i fizičke patnje bili su upravo pred Njim. U Luci 22. glava čitamo da „znoj Njegov bješe kao kaplje krvi koje kapahu na zemlju.“

Polaganje grijehа čovječanstva na Isusa značilo je odvajanje od Boga Oca. Odvajanje od Boga jednako je smrti, bez obzira što čovjek može biti još biološki u životu. Grijesi svijeta poslali su Hrista „u srce zemlje“. Tako postaje očito da se izraz „u srcu zemlje“ odnosi na neku vrstu akumulacije ljudskih grijehа, a Isus se našao u tom specifičnom stanju kad je došao čas da se preda u ruke grešnika (vidi Matej 26:45; Marko 14:41; Luka 24:7; 24:18-21). Planeta Zemlja je stratište grijehа u univerzumu a njeno „srce“ figurativno označava neku vrstu epicentra grijehа svih vjekova koji su okružili Isusa i pali na Njega.

Pogledajmo još neke tekstove.

Luka 24:5-7: „Zašto tražite živoga među mrtvima? On nije ovdje, nego je uskrsnuo. Sjetite se kako vam je govorio dok je još bio u Galileji da Sin čovječiji mora biti predat u ruke grešnicima, da mora biti razapet i da će treći dan uskrsnuti.“

Luka 24:21: „A mi smo se nadali da je on taj koji će izbaviti Izrael. Osim toga, ovo je treći dan kako se to dogodilo.“

IZ CITIRANIH TEKSTOVA MOGLI SMO SE UVJERITI DA JE DAN ISUSOVOG RASPEĆA BIO PETAK, A DAN USKRSENJA NEDJELJA

(po današnjim nazivima dana). SVI NAVODI se slažu i povezuju događaje Isusovog predavanja u ruke grešnicima, raspeća i smrti te boravka u grobu DO TREĆEG DANA, kada je uskrsnuo. Predrasuda da se proročanstvo odnosi isključivo na Njegov boravak u grob dominira umovima ljudi koji zatim zarobljeni pogrešnom pretpostavkom pokušavaju da iznađu kompromisno ili usiljeno rješenje (nepostojećeg) problema.

Sa ovim na umu, možemo nastaviti sa proučavanjem i utvrđivanjem činjenica.

Marko 16:9: „Kada je Isus uskrsnuo ujutro prvog šabata, prvo se pokazao Mariji Magdaleni.“

U većini prevoda stoji „prvog dana sedmice“, što jeste tačno, ali ne i doslovno kako piše. Već smo rekli da se prvi šabat odnosi na početak Sedmica do Pedesetnice.

Ako smo upoznati sa doslovnim prevodom tekstova koji prave razliku između Subote i šabata u množini, kao što stoji u Bibliji Novi revidirani prevod, nećemo imati nikakvih problema ni sa tekstom u Mateju 28:1 koji glasi:

„Po večeri od šabata, u osvitlu prvog od šabata, dođoše Marija Magdalena i druga Marija da pogledaju grob.“

Dakle, izraz „šabati“ u množini se ne odnosi na sedmičnu Subotu, koja je upravo bila završila, već na period od sedam sedmica, poznatih kao „šabati“ (3. Mojs. 23:15,16; 5. Mojs. 16:9,10). Šabati su počeli naveče kad je završila Subota. U Mateju 28:1 vidimo da su žene došle na grob u osvitlu prvog šabata, tj. u zoru. Ovo dodatno pojašnjava Markov izvještaj:

„Kad je prošla Subota, Marija Magdalena i Marija, Jakovljeva majka, i Saloma kupile su mirise da bi otišle i namazale Isusovo tijelo. I u samu zoru prvog od šabata, na izlasku sunca, došle su do groba. I razgovarale su među sobom: ‘Ko će nam odvaljati kamen sa ulaza u grob?’“ (Marko 16:1-3)

Još jedanput da sumiramo: 1) prošla je tj. završila Subota; 2) žene su tada (naveče) kupile mirise; 3) u zoru, sledećeg jutra (nedjelja), pošle su na grob s namjerom namažu Isusa (Mat. 28:1).

Kao što vidimo, oba izvještaja u Mateju i Marku su savršeno saglasna i nema nikakvih kontradikcija. Stvari postaju još jasnije kad pročitamo redosled događaja zapisan u Mateju 27:57-66. Dvije Marije su prvi put prisustvovala Isusovom polaganju u grob u petak naveče (Mat. 27:57-61) ali tada nijesu preduzele nikakve aktivnosti, samo su sjedile i posmatrale. Matej 27:62 kaže da su sutradan posle dana pripreme tj. u Subotu poglavari sveštenički tražili od Pilata da osigura grob jer su se sjetili Isusove najave uskrsenja i Pilat im je dao dozvolu za pečačenje kamena na ulazu i postavljanje rimske straže. Dakle, grob je izvjesno bio pod stražom od završetka Subote. Očito su i jevrejski poglavari postali svjesni da bi učenici eventualno mogli nešto pokušati da izvedu PRIJE trećeg dana, u protivnom postavili bi stražu odmah na dan pripreme (petak naveče).

Činjenica br. 4: Isus je ustao iz mrtvih u prvi dan sedmice (nedjelju po današnjim nazivima dana), što je bio treći dan od Njegovog predavanja u ruke grešnika, suđenja i smrti (Luka 24:21).

Luka 24:18-21: „Jedan od njih, koji se zvao Kleopa, odgovorio mu je: ‘Zar si ti jedini stranac u Jerusalimu koji ne zna šta se u njemu ovih dana događalo?’ On ih je upitao: ‘Šta to?’ Odgovorili su mu: ‘Ono što se dogodilo s Isusom Nazarećaninom, koji je bio prorok silan na djelu i riječi pred Bogom i cijelim narodom. Naši sveštenički glavari i poglavari predali su ga da bude osuđen na smrt i razapeli su ga. A mi smo se nadali da je on taj koji će izbaviti Izrael. Osim toga, ovo je treći dan kako se to dogodilo.’“

Kao što vidimo, učenici su takođe povezali narečeni slijed događaja, što znači da nijesu robovali predrasudama savremenih čitalaca koji poistovjećuju grob sa prorečena tri dana i tri noći ili računici od puna 72 časa. Isus je razapet u petak i umro u 15 sati. On je ustao iz mrtvih negdje pred zoru u nedjelju ujutro. Stoga apsolutno nema nikakvog načina da gurnemo raspeće nazad u srijedu i usaglasimo to sa izvještajima iz jevanđelja. Raspeće u srijedu je faktički nemoguće.

Da je naše dokazivanje uskrsenja trećeg dana sasvim tačno, možemo se dodatno uvjeriti iz izvještaja koji nalazimo u 1. knjizi o kraljevima 12. glava kada je Roboam dao nalog narodu da idu od njega i vrate se za tri dana. U 12:12 nalazimo da su se oni vratili *trećeg dana*, ne četvrtog. Zašto? Zato što kralj nije mislio da budu odsutni punih 72 časa. Računanje dana je inkluzivno po prirodi, nebitno u koje doba dana počinje računica, dok se poslednji dan računa kao puni dan. Ovaj događaj paralelno je opisan i u 2. dnevnika 10:5-12.

Sličnu situaciju nalazimo i u knjizi o Esteri (vidi Estera 4:16 - 5:1).

Zapazite da u Luki 13. glava, treći dan zapravo znači prekosjutra, ne posle tri puna dana:

„U taj čas prišli su mu neki fariseji i rekli: ‘Izađi i idi odavde, jer Irod hoće da te ubije.’ A on im je rekao: ‘Idite i kažite toj lisici: Evo, istjerujem demone i liječim *danas i sutra, a treći dan završiću što imam.*’ Ali *danas, sutra i prekosjutra moram da nastavim put*, jer ne priliči da prorok bude pogubljen van Jerusalema.” (Luka 13:31-33)

Tako u svjetlosti svih dokaza, Matej 12:40, 27:63 i Marko 8:31 ne znače doslovna puna tri dana i tri noći ili 72 časa, pošto je Isus jasno naglasio da će ustati trećeg dana. Prema jevrejskom shvatanju, to prosto znači trećeg dana i vidimo da kod sudionika događaja nema nikakve zabune.

Činjenica br. 5: Isus je uskrsnuo trećeg dana, ne posle 72 doslovna časa.

Pasha Gospodnja

Da pogledamo sada kad u stvari počinje Pasha. Ponekad se u Bibliji izrazi „praznik beskvasnih hljebova“ i „pasha“ koriste da opišu kombinaciju od 14. nisan (Gospodnje Pashe) sa narednim praznikom dugim jednu sedmicu po imenu Beskvasni hljebovi. Tako bi prvi dan praznika Beskvasnih hljebova (u tom opštem smislu) bio 14. nisan. Ovaj običaj može prouzrokovati izvjesnu zabunu ukoliko nijesmo pažljivi. Pogledajte sledeće stihove:

Matej 26:17: „Prvog dana Praznika beskvasnih hljebova učenici pridose Isusu i upitaše ga: ‘Gdje hoćeš da ti spremimo da jedeš pashalnu večeru?’“

Marko 14:12: „Prvog dana Praznika beskvasnih hljebova, *kad se po običaju žrtvovala pashalna žrtva*, njegovi učenici su ga upitali: ‘Gdje hoćeš da jedeš Pashu, da odemo i da ti je pripremimo?’“

Luka 22:1: „Približavao se Praznik beskvasnih hljebova, koji se zove Pasha.“

Luka 22:7: „Došao je dan beskvasnih hljebova, u *koji je trebalo pripremiti Pashu.*“

Luka 22:8: „Isus je poslao Petra i Jovana i rekao im: ‘*Idite i pripremite nam Pashu da jedemo.*’“

Čini se kao da gornji stihovi ukazuju da se pashalno jagnje moralo zaklati prvog dana beskvasnih hljebova ili 15. nisan (ali to se zapravo odnosi na 14. nisan, kao što ćemo pokazati). Sledeći stih odnosi se na pashalni obrok kao da se dešava 15. nisan, u večeri posle raspeća, takođe 15. nisan:

Jovan 18:28: „Tada su Isusa odveli od Kajafe u namjesnikov dvor. Bilo je rano ujutru. Oni nisu ušli u namjesnikov dvor da se ne bi onečistili, već da bi mogli da jedu pashalnu žrtvu.“

Ova zabuna se može razjasniti kad uporedimo 2. Mojsijevu, 3. Mojsijevu i 2. Dnevnika.

Izlazak 12:5-10, 18: „Jagnje neka bude bez mane, muško, od godinu dana. Možete uzeti jagnje ili jare. Čuvajte ga *do četrnaestog dana ovog mjeseca*, a onda neka ga *sav izraelski zbor zakolje predveče* [popodne 14. nisan]. Neka uzmu malo krvi i njome poškrope oba dovratka i nadvratak ulaznih vrata na kućama u kojima će se jesti. Neka jedu meso te noći [prvi sati 15. nisan]. Neka ga jedu pečeno na vatri, s beskvasnim hljebom i gorkim zeljem. Ništa od tog mesa ne jedite sirovo ni kuvano u vodi, nego pečeno na vatri, s glavom, nogama i iznutricama. Ništa od toga ne ostavljajte do jutra, a ono što bi ostalo do jutra spalite vatrom... *Prvog mjeseca, četrnaestog dana tog mjeseca, uveče počnite da jedete beskvasne hljebove* i jedite ih sve do večeri dvadeset prvog dana tog mjeseca.“

Levitska 23:5,6: „*Prvog mjeseca, uveče četrnaestog dana u mjesecu, Pasha je u čast Gospodu*. Petnaestog dana tog mjeseca Praznik je beskvasnih hljebova u čast Gospodu. Sedam dana jedite beskvasne hljebove.“

2. dnevnika 35:1: „Josija je u Jerusalimu proslavio Pashu u čast Gospodu, i *četrnaestog dana prvog mjeseca zaklali su pashalnu žrtvu.*“

Hebrejski original za Izlazak 12:6 i Levitsku 23:5 doslovno znači „između predvečerja“ (množina). Prvo od ove dva predvečerja je kad sunce počinje da pada iz svog zenita u podne, a drugo kad sunce zalazi u 18 sati. Tako se između predvečerja odnosi na 15 sati, što se takođe nazivalo devetim satom.

Odatle je jasno da se pashalno jagnje moralo klati popodne 14. nisan i jesti u noći 15. nisan. Ipak, prema 2. Mojsijevoj 12:18, beskvasni hljeb takođe se morao jesti počevši sa 14. nisanom, poznatim kao Gospodnji prolazak, koji je dan *prije* praznika Beskvasnih hljebova (ovo je razlog za zabunu).

Dakle, to je bilo vrijeme kad se obavljala Gospodnja večera – u četvrtak uveče (noću) po našem

računanju dana, na 14. nisan, koja se sastojala od hljeba i groždanog soka, ali bez pečenog jagnjeta. Kasnije tog istog dana, u popodnevnim časovima oko 15h, klalo se pashalno jagnje. Da se pashalno jagnje moralo zaklati popodne 14. nisana može se potvrditi i na drugim mjestima u 2. Mojsijevoj. Zapazite kad se događalo dnevno žrtvovanje jagnjadi:

Izlazak 29:39: „Jednog ovna prinesi ujutru, a drugog ovna prinesi uveče.“

Ovdje je jasno da je dnevna žrtva uključivala dva jagnjeta, prvo ujutro i drugo naveče, što znači popodne prije zalaska sunca (već smo rekli da na hebrejskom doslovno čitamo „između predvečerja“). Jevrejski historičar Josif Flavije potvrđuje da su se pashalna jagnjad klala od devetog do jedanaestog sata, što znači od 15h do 17h.

„Tako su ovi prvosveštenici, po dolasku praznika koji se naziva Pasha (Prolazak), kad su klali svoje žrtve, od devetog do jedanaestog sata, ali tako da društvo ne manje od deset počinje svaku žrtvu.“ (Jevrejski ratovi, knjiga VI, poglavlje IX, odjeljak 3)

Prema tome, dva događaja, vrijeme ubijanja pashalnog jagnjeta i smrti Isusove, precizno se podudaraju u petak popodne 14. nisana, u vrijeme Gospodnje večere, u 15h.

Ovo dodatno potvrđuje tajming originalne Pashe u Egiptu:

Izlazak 12:29: „U ponoć je Gospod pobio sve prvence u egipatskoj zemlji...“

Brojevi 33:3: „Krenuli su iz Ramese prvog mjeseca, petnaestog dana prvog mjeseca. Odmah sjutra dan, posle Pashe, Izraelovi sinovi su izašli uzdignutih pesnica pred očima svih Egipćana.“

Izrael se oslobađa ropstva			
14. nisan Gospodnji Prolazak		15. nisan Prvi dan praznika Beskvasnih hljebova, subota	
NOĆ	DAN	NOĆ	DAN
Prvo se jeo beskvasni hljeb.	Pashalno jagnje klalo se oko 15h, krv se mazala na dovratcima i nadvratku.	Jelo se pashalno jagnje. Anđeo smrti je pogubio provorođene u Egiptu u ponoć.	Izrael je oslobođen ujutru.

Očito se pashalno pogubljenje prvjenaca u Egiptu dogodilo u ponoć 15. nisana. Tako referenca u Jovanu 18:28 na pashalni obrok koji se vršio na dan posle raspeća govori o obroku u kojem se jelo pashalno jagnje, što se događalo u ranim satima 15. nisana. Pashalno jagnje koje simbolizuje Isusa klato je nekoliko sati ranije, popodne 14. nisana. Stoga se Matej 26:17, Marko 14:12 i Luka 22:1,7,8 svi zapravo odnose na 14. nisan (u opštem smislu) nazivajući to prvim danom beskvasnih hljebova.

Činjenica br. 6: Isus je raspet kasno 14. nisana, Gospodnje Pashe (Prolaska).

Ono što sada slijedi je hronološki spisak događaja raspeća i uskrsenja koji postavlja sve komade slagalice zajedno na način koji zadovoljava sve izvještaje.

14. nisan/aviv (Gospodnji prolazak, nije šabat)

Petak (počinje na naš četvrtak veče)

Luka 22:7: „Došao je dan beskvasnih hljebova, u koji je trebalo pripremiti Pashu.“

Luka 22:8: „Isus je poslao Petra i Jovana i rekao im: *‘Idite i pripremite nam Pashu da jedemo.’*“

Priprema za Pashu – Mat. 26:17-19, Mark. 14:12-16, Luka 22:7-13.

Levitska 23:5: „Prvog mjeseca, uveče četrnaestog dana u mjesecu, Pasha je u čast Gospodu.“

Gospodnja Pasha mora biti 14. nisana, i upravo nakon zalaska sunca (početka tog dana) pashalni obrok od beskvasnog hljeba proslavljali su Isus i Njegovi učenici. To odgovara našem četvrtku naveče (kad računamo dane od ponoći do ponoći).

- Juda je identifikovan kao izdajnik – Mat. 26:21-25, Mark. 14:18-21, Luka 22:21-23, Jovan

13:21-30.

- Gospodnja večera – Mat. 26:26-29, Mark. 14:22-25, Luka 22:14-16.
- Isus se povlači u Gestimaniju i biva uhapšen – Mat. 26:30-56, Mark. 14:26-52, Luka 22:39-53, Jov. 18:1-12.

U petak ujutro (još uvijek 14. nisana) događa se suđenje, a raspeće počinje oko 9 časova (treći sat po starom računanju – Mark. 15:25). Isus je umro u istom momentu kad se pashalno jagnje moralo žrtvovati u hramu, devetog sata (oko 15h) 14. nisana (naš petak). Od momenta kad je Isus položen u grob do zalaska sunca, Jevreji su računali da je to prvi dan u grobu, iako je to bilo svega nekoliko časova. Sve ovo se dogodilo na dan koji se zvao danom pripreme – ne samo za sedmi dan Subotu, već takođe za dolazeći praznik Beskvasnih hljebova. Zapazite da se taj posebni subotni dan nazivao „velikim“ danom.

Jovan 19:31: „Bio je dan pripreme. Da tijela ne bi ostala na krstu u Subotu – jer je to bila velika Subota – Judejci su zamolili Pilata da se onima koji su na krstu polome noge i da se njihova tijela skinu.“

15-i nisan/aviv (dvostruki „veliki“ Šabat)

Subota, koja počinje o zalasku sunca na naš petak več.

Prvi dan sedmice praznika Beskvasnih hljebova.

Levitska 23:6: „Petnaestog dana tog mjeseca Prazni je beskvasnih hljebova u čast Gospodu Sedam dana jedite beskvasne hljebove.“

Levitska 23:7: „Prvog dana neka vam bude sveti zbor. Ne radite nikakav težak posao.“

Mesija je počivao u grobu, držeći subotni dan odmora cijeli dan. Ovo je bio drugi dan u grobu.

16-i nisan/aviv (Dan prvina, dan uskrsenja)

Nedjelja, koja počinje zalaskom sunca, na našu subotu več.

Nije šabatni dan u tipu ili antitipu.

Uskrsenje se događa neko vrijeme pred zoru ili u samu zoru. Da se uskrsenje zaista desilo u nedjelju jasno pokazuje Luka 24. glava, ali imamo još dokaza:

1. Korinćanima 15:20: „Ali činjenica je da je Hristos ustao iz mrtvih, i *on je prvina* od onih koji su umrli (zaspali).“

Pavle ovdje ukazuje da je Hrist svojim uskrsenjem ispunio Praznik prvina (kao prvina plodova Plana spasenja) koji je uvijek padao u prvi dan sedmice (vidi 3. Mojsijeva 23:10,11,16) kao i poslednji prolječni praznik – Pedesetnica, koja je svoje ispunjenje našla u događaju opisanom u Djelima apostolskim 2. glava (uporedi sa 1. Korinćanima 5:7; Otkrivenje 1:5).

Snop predstavlja prve plodove uskrsenja, Mesiju (1. Kor. 15:20), a dan na koji je predstavljan bio je dan NAKON Subote, baš kao što stoji u 3. Mojsijevoj 23:11. Subota koja se tu pominje je 15. nisan/aviv, prvi dan Beskvasnih hljebova (3. Mojs. 23:6,7). Tako postaje jasno da pošto se prvi dan Beskvasnih hljebova podudara sa sedmim danom Subotom te godine, Isusovo uskrsnuće (prvi plodovi) dogodilo se na 16. nisan/aviv, dan nakon dvostrukog Šabata ili Velike Subote, na prvi dan sedmice, nedjelju. Zato što predstavlja uskrsenje, dan Prvina mora se desiti trećeg dana nakon raspeća (14. nisana), da se ispuni Pismo.

Mana kao proročanstvo

Za još dokaza da je opšteprihvaćena hronologija ispravna, moramo zaista razumjeti načelo tipa i anti-tipa. Isus je povukao paralelu između sebe i mane:

Jovan 6:31-33: „Naši praočevi su jeli manu u pustinji, kao što je napisano: Hljev s neba dao im je da jedu. A Isus im je rekao: *‘Zaista, zaista, kažem vam, nije vam Mojsije dao hljev s neba, nego vam moj Otac daje pravi hljev s neba. Jer Božji hljev je Onaj koji silazi s neba i daje život svijetu.’*“

Jovan 6:47-51: „*Zaista, zaista, kažem vam, onaj ko vjeruje u mene ima vječni život. Ja sam hljev života. Vaši su praočevi jeli manu u pustinji, a ipak su umrli. Ovo je hljev koji silazi s neba, da čovjek jede od njega i da ne umre. Ja sam živi hljev koji je sišao s neba. Ako neko jede od ovog hljeba, živjet će uvijek. A*

hljeb koji ću ja dati moje je tijelo koje ću dati za život svijeta.“

Jovan 6:58: „Ovo je hljeb koji je sišao s neba. To nije kao kad su vaši praočevi jeli, a ipak su umrli. Ko se hrani ovim hljebom, živjeće uvijek.“

Baš kao što se mana nije kvarila na subotni dan (Izlazak 16:23-26), Isusovo tijelo nije vidjelo kvarenje dok je počivao tog dana u grobu (Psa. 16:10, Djela 2:27, 31). Simbolizam mane naročito prorokuje da će Isus provesti sedmi dan Šabat, Subotu, počivajući u grobu u nepokvarenom stanju, zato što je Njegovo tijelo bilo bez grijeha. Zato je beskvasni hljeb bio jedini hljeb koji se koristio tokom pashalne sedmice, jer je predstavljao neiskvareno tijelo Isusovo. Da je Isus raspet u srijedu, tada bi to bio dan kad bi se dodatna mana događala, i ne bi se kvarila za sledećih više dana u grobu, za koje ne bi bila obezbijedena nova mana. Međutim, tipologija mane ne dopušta takav scenario.

Redosled dana za držanje Pashe postavljen je u Svetom Pismu kao „tip“. Ovaj slijed bio je simbolika onoga što će doći kad se raspeće Jagnjeta Božjeg zaista dogodi, što je „antitip“. Stoga se tip i antitip moraju precizno poklopiti:

- 14. nisan, Gospodnji Prolazak je tip dana raspeća.
- 15. nisan, prvi dan Beskvasnih hljebova, je drugi dan.
- 16. nisan, Prvine, je tip uskrsenja, treći dan.

Primjer Izraela koji drži ovaj precizni scenario nalazimo u knjizi Jošue Nunova:

Jošua 5:10-12: „Izraelovi sinovi ostali su ulogoreni u Galgalu, i uveče četrnaestog dana u mjesecu proslavili su Pashu u pustim ravnicama kod Jerihona. A sutradan posle Pashe, baš tog dana, jeli su od roda sa zemlje, beskvasni hljeb i pečeno zrnevlje. Sledećeg dana, kada su jeli od roda sa zemlje, mana se više nije pojavljivala. Tako Izraelovi sinovi više nisu dobijali manu, i te godine jeli su plodove hananske zemlje.“

14. nisan	15. nisan	16. nisan
Pasha	Pečeno zrnevlje i praznik Beskvasnih hljebova	Mana je prestala Prvi plodovi hananske zemlje

Uporedite sada gornja zapažanja sa sledećim scenarijima.

PRETPOSTAVKA RASPEĆA U SRIJEDU – TIP NE ODGOVARA ANTITIPU									
Srijeda 14. nisan		Četvrtak 15. nisan		Petak 16. nisan		Subota 17. nisan		Nedjelja 18. nisan	
NOĆ	DAN	NOĆ	DAN	NOĆ	DAN	NOĆ	DAN	NOĆ	DAN
Gospodnja Pasha		Prvi dan praznika Beskvasnih hljebova. Šabatni dan		Žene pripremaju mirise da pomažu tijelo		Sedmi dan Subota		Treći dan?? (Luka 24:21)	
				Dan prvina???		Dan prvina???		Dan prvina???	
Raspeće i sahrana prije zalaska sunca		Počivanje u grobu. Rimska straža postavljena?		Počinak u grobu		Uskrsenje kasno tokom dana prije zalaska sunca		Otkriveno da je grob prazan u zoru	

(Raspeće u srijedu po učenju dr Frederika K.C. Prajsa - [Ever Increasing Faith Ministries.](#))

Raspeće u srijedu i problem Prvina

Prvine u petak?

Zapazite da bi se sa raspećem u srijedu i doslovnih 72 sata u grobu uskrsenje desilo na sedmičnu subotu, što se ne poklapa sa praznikom Prvina. Sa raspećem u srijedu, Prvine bi pale u petak, što znači da bi uskrsenje takođe bilo u petak. To, međutim, ne dopušta raspon od 72 sata, tako da Prvine nikako ne mogu pasti

u petak.

Prvine u subotu?

Zagovornici raspeća u srijedu su primorani da uskrsenje projektuju u subotu zbog striktnog pridržavanja scenarija 3 dana i 3 noći – 72 časa. Subota bi tada, ako je dan uskrsenja, takođe trebala biti dan Prvina. Ali ovo krši ono što je uspostavljeno u 3. Mojsijevoj 23:11 koja konstatuje da se Prvine događaju *posle* subote, što znači dan nakon subote 15. nisan (prvi dan Beskvasnih hljebova, stih 7). Prema tome, Prvine nijesu mogle biti u subotu, pošto je jasno da, kao što je naznačeno u gornjoj tabeli, ne mogu pasti posle subote. Tako se subota diskvalifikuje kao dan Prvina.

Prvine u nedjelju?

Po teoriji o srijedi Prvine ne mogu pasti ni u nedjelju, premda bi se mogle staviti posle subote, jer to opet postavlja uskrsenje u nedjelju, što prelazi raspon od 72 časa kojih se tako rigorozno žele držati (uskrsenje u nedjelju bilo bi četvrti dan posle raspeća). Pretpostavka o raspeću u srijedu i Prvinama u nedjelju značila bi dodavanje dva dana na takav scenario i opet poricanje da je 16. nisan dan uskrsenja i dan Prvina, kršeći tako obrazac tip-antitip. Pošto nije vjerovatno da se nedjelja nazove „trećim danom“ po teoriji o Isusovom raspeću i sahrani u srijedu i ne može biti ni 16. nisan, mora se takođe diskvalifikovati kao dan Prvina.

Očito je da se u teoriji raspeća u srijedu Prvine (16. nisan) nigdje ne mogu uklopiti i ostati u skladu sa Svetim Pismom. Prema tome, ovo sasvim isključuje mogućnost raspeća u srijedu i teoriju o 72 časa koju neki promovisu.

PRETPOSTAVKA RASPEĆA U ČETVRTAK – TIP NE ODGOVARA ANTITIPU							
Četvrtak 14. nisan		Petak 15. nisan		Subota 16. nisan		Nedjelja 17. nisan	
NOĆ	DAN	NOĆ	DAN	NOĆ	DAN	NOĆ	DAN
Gospodnja Pasha		Prvi dan praznika Beskvasnih hljebova. Šabatni dan		Sedmi dan Subota		Prvine	
Raspeće i sahrana prije zalaska sunca		Žene pripremaju mirise? Počivanje u grobu. Rimska straža postavljena		Počivanje u grobu. Rimska straža se nastavlja		Uskrsenje prije izlaska sunca	
						Grob otkriven da je prazan u zoru	
						Treći dan?? (Luka 24:21)	

Oni koji zastupaju raspeće u četvrtak predlažu da su bile dvije subote te godine raspeća, kao što je prikazano u gornjoj tabeli. Ovo se zasniva na tumačenju riječi „šabat“ u pripovijestima o raspeću u njenom smislu u množini, što prema toj pretpostavci ukazuje da su bile praznovane dvije odvojene i uzastopne subote, a ne jedna „velika“ Subota. Predložena hronologija ima nekoliko problema:

- Nerazumijevanje pojma šabati u množini vezano za Sedmice do Pedesetnice i njihovo brkanje sa sedmim danom Subotom (uzrok mogu biti i loši i neprecizni prevodi).
- Prvine ne padaju na 16. nisan.
- Dan koji slijedi iza raspeća nije sedmi dan Subota, ali *mora biti*, kao što je konstatovano u Činjenici br. 2.
- Sveto Pismo direktno ne pominje dvije uzastopne subote u nijednom izvještaju iz jevanđelja.
- Po jevrejskom računanju (bilo koji dio dana se računa kao cijeli dan), teorija o raspeću u četvrtak postavlja uskrsenje četvrtog dana, a ne trećeg dana.
- Jevrejsko sveštenstvo bi odložilo objavljivanje mladog mjeseca (Kiduš Hakodeš) za jedan dan kako bi spriječilo neugodnost uzastopnih šabata. Oni to čine i dan danas.

RASPEĆE U PETAK TIP ODGOVARA ANTITIPU					
14. nisan Petak – Dan pripreme		15. nisan Subota – sedmi dan		16. nisan Nedjelja	
Gospodnja Pasha		Prvi dan Praznika Beskvasnih hljebova		Omer – Dan Prvina	
NOĆ	DAN	NOĆ	DAN	NOĆ	DAN
Prvi dan jede se beskvasni hljeb	Pashlano jagnje kolje se predveče	Velika dvostruka subota		Treći dan! (Luka 24:21)	
Gospodnja večera. Hrist je uhapšen u Getsimaniji i odveden na suđenje	Raspeće i sahrana prije zalaska sunca. Žene pripremaju mirise	Počinak u grobu	Počinak u grobu. Rimska straža postavljena krajem dana	Uskrsenje prije izlaska sunca. Grob otkriven da je prazan u zoru	

- Pasha – 14. nisan je tip dana raspeća i događa se prije sedmog dana Subote.
- Dan koji slijedi posle raspeća nije samo sedmi dan Subota, već takođe početak Praznika Beskvasnih hljebova, 15. nisan, što čini Subotu dvostrukim „velikim“ Šabatom.
- 16. nisan, dan Prvina, jasan tip dana uskrsenja, dolazi posle subotnog dana, *ali sam nije šabatni dan* (iako se naziva prvi od šabata, što u datom kontekstu znači sedmica koje se računaju do Pedesetnice)!

	Matej	Marko	Luka	Jovan
14. nisan Petak	26:20 - 27:61	14:17 - 15:47	22:14 - 23:56	13:1 - 19:42
15. nisan Subota	27:62 - 27:66	16:1	23:56	-
16. nisan Nedjelja	28:1 - 28:15	16:1 - 16:13	24:1 - 24:53	20:1 - 20:23

ZAKLJUČAK

Jedina hronologija koja se može pomiriti u svim tačkama sa Svetim Pismom je raspeće u petak i uskrsenje u nedjelju. To je jedini scenario u kojem se tipski praznični dani i njihovo ispunjenje tačno poklapaju, bez ikakve protivrječnosti!

Izvor: <http://biblelight.net/pasover.htm>

Dodatak:

Ko je bio Frederick K.C. Price, promoter raspeća u srijedu?

Frederick K.C. Price (1932-2021) bio je američki teleevanđelista i autor koji je bio osnivač i pastor Crenshaw Christian Centra (CCC), smještenog u južnom Los Angelesu, Kalifornija. Bio je poznat po svojoj emisiji o sve većoj vjeri, koja se emitovala sedmično na televiziji i radiju.

Oba njegova roditelja su nekada bili Jehovini svjedoci. U vrijeme kada je Prajs upoznao svoju buduću suprugu Beti, njegovi roditelji su prestali da praktikuju religiju i takođe su bili otvoreni protiv svih organizovanih religija. Dok se udvarao Beti, svojoj srednjoškolskoj ljubavi, počeo je s njom pohađati crkvene službe. Međutim, nakon njihovog braka, prestao je redovno posjećivati crkvu sve dok grupa crkava u području Los Angelesa nije počela sponzorirati sedmicu staromodnog oživljavanja Sjenica u oblasti Crenshaw. Prajs je počeo da posjećuje ove službe sa svojom ženom. Na jednoj od ovih službi primio je Isusa Hrista kao svog ličnog spasitelja. Ubrzo nakon što se ponovo rodio, Prajs je tvrdio da je osjetio Božji poziv da ide u službu, služeći uglavnom honorarno, dok je radio kao rezač papira, kao pomoćni pastor u baptističkoj crkvi od 1955. do 1957. Zatim je pastorirao afričku metodističku episkopalnu crkvu u Val Verdeu u Kaliforniji od 1957. do 1959. Početkom 1960-ih, Prajs je služio u Vestminsterskoj prezbitarijanskoj crkvi u Los Angelesu. Prajs se zatim pridružio hrišćanskom i misionarskom savezu u crkvi zajednice West Washington 1965. godine.

U februaru 1970. Prajs je tvrdio da je primio krštenje Svetim Duhom, a takođe je rekao da govori u jezicima, vrijeme koje je smatrao početnom tačkom u sopstvenoj službi. Ubrzo nakon toga, susreo se sa službom poučavanja Biblije pokojnog propovjednika / teleevanđeliste Kennetha E. Hagina. Prajs se pridružio neoharizmatičkom pokretu, povezujući se sa Riječju vjere, i počeo da podučava poruke o govoru u jezicima, božanskom iscjeljenju i učenjima o prosperitetu.

Umro je 2021. godine od posledica korone.

Evo nekih izjava Frederika Prajsa:

„Ako je to Tvoja volja ili neka bude Tvoja volja... ako to moraš da kažeš, onda Boga nazivaš budalom.“ (Fred Price, „Ever Increasing Faith“, TBN, 16. novembar 1990.)

„Bog ne može učiniti ništa na ovom zemaljskom području osim onoga što mu mi, tijelo Hristovo, dopuštamo.“ (Fred Price, „Ever Increasing Faith“, TBN, 1. maj 1992.)

„Apostoli su bili poslovni ljudi; bili su bogati ljudi; imali su mnogo novca. Pokazaću vam da je Isus bio bogat čovjek; imao je mnogo novca.“ (Fred Price, „Ever Increasing Faith“, TBN, 23. novembar 1990.)

„Možete pričati o meni koliko god želite dok se vozim u svom Rolls Royceu koji je plaćen.“ (Fred Price, „Ever Increasing Faith“, 29. mart 1992.)

„Da! Vi imate kontrolu! Dakle, ako čovjek ima kontrolu, ko je više nema? Bog.“ (Fred Price, „Prayer: Do You Know What Prayer Is?“, The Word Study Bible, 1990, Page 1178)

Govoreći u kontekstu Postanja 1:2, na strani 5 Prajs piše:

„Zašto bi Bog stvorio svijet, potopio ga u vodu, a zatim pozvao zemlju da izađe iz vode i formira kontinente i ostrva?“

„Zapravo, Postanje 1:2 do kraja tog poglavlja nije stvarno priča o stvaranju. To je priča o obnovi ove zemlje iz haosa koji je proizašao iz Sotonine pobune protiv Boga.“ (str. 6)

Prajsova fikcija se nastavlja:

„Duh Gospodnji mi je dao ono za šta vjerujem da je odgovor na ovo pitanje, a ono je direktno povezano sa porijeklom Sotone.

Vjerujem da kada je Bog u početku stvorio ovaj svijet, Sotona (sjajna zvijezda, Lucifer) je bio zadužen za ovo zemaljsko carstvo, a njegov posao je bio da donese hvalu, bogoslužjenje i obožavanje stvorenja na zemlji Bogu.“ (str. 5)

„Lucifer je mislio da, budući da je tako lijep, hvaljenje i obožavanje ovih stvorenja treba biti upućeno njemu. Rekao je: ‘Ja ću uzvisiti svoj prijesto iznad prijestola Božijeg.’ Postao je izopačen, a kao rezultat njegovih postupaka, ne samo on, već i cijela zemlja dovedena je u haotično stanje.“ (str. 5-6)